

INHOUD

Zo ben ik gewoon! 9

Marike de Reuver

Net wat anders 11

Zegert de Graaf

Hoofdstuk 1. Wat is autisme? 15

Karin den Hartog

Hoofdstuk 2. Autisme en geloofsopvoeding 23

Marike de Reuver

Hoofdstuk 3. Autisme in de praktijk 35

Karin den Hartog, Marieke Hermans, Marike de Reuver

Prikkels 37

Die vervelende sokken 37

De brullende wc 39

Onder de bank 41

De theorie achter de praktijk 43

Relaties 47

Kan me niets schelen! 47

Contact? 48

Bidden ... waarom? 50

De theorie achter de praktijk 51

Taal 55

Best raar, die dokter 55

Ik heb toch gedaan wat u zei? 56

Chillen met God 58

De theorie achter de praktijk 60

Verandering 63

Help, ik ben jarig 63

Mama, waar ben je? 65

Ik zeg toch nee! 66

De theorie achter de praktijk 68

Eigen wereldje 73

Laat me met rust! 73

Leuk, die draaiende voeten 74

Leeuwen boeien niet 76

De theorie achter de praktijk 78

Boos worden 81

Kauwgomballendag 81

De theorie achter de praktijk 83

Hoofdstuk 4. Kracht putten 87

Zegert de Graaf

Dank je wel 89

Geraadpleegde literatuur 91

Boekentips en websites 92

ZO BEN IK GEWOON!

Waarom dit boek?

Mijn collega en ik hebben aan een half woord genoeg als we het hebben over de problemen rond onze kinderen met een autisme spectrum stoornis. We lachen bij de herkenning van allerlei dagelijkse perikelen die vaak zo onwonderlijk lijken, maar ook zo realistisch zijn. Tegelijk schrijnt het vanbinnen, zitten de tranen soms hoog en kunnen we zo moe zijn van de dagelijkse zorg voor onze kinderen.

We vertellen elkaar over tientallen praktijksituaties en denken na over de achtergrond van het gedrag van onze kinderen. Want, hoewel we het soms even vergeten, we weten dat er een reden is voor hun vaak zo moeilijke of onverwachte gedrag. Daarbij merken we dat we onze kinderen beter kunnen begeleiden als we de oorzaak van hun gedrag begrijpen. Ook maakt dit begrip het gemakkelijker om de zorg voor hen en voor onze andere kinderen op een goede manier vol te houden. Zo is het idee ontstaan voor dit boek, waarin praktische situaties het uitgangspunt vormen voor het beter leren begrijpen van onze kinderen. Daarbij hebben we inzicht nodig in de theorie over autisme, maar zeker

ook inzicht in hoe onze kinderen bepaalde situaties beleven. De kinderen in dit boek vertellen ons: ‘*Zo ben ik gewoon!* Niet omdat ik dat zo graag wil, maar omdat ik niet anders kán reageren op de prikkels in de wereld om mij heen. Help me om die wereld te begrijpen.’

Een bijzonder aspect van dit boek is de aandacht voor autisme en geloofsopvoeding, thuis en in de kerk/gemeente. Door ons hierin te verdiepen, zijn we steeds meer gaan beseffen dat het doorgeven van je geloof aan kinderen met autisme op een wat andere manier verloopt dan we wellicht denken. Ook dit belichten we zowel vanuit de theorie als vanuit de praktijk.

In dit boek richten we ons op ouders van kinderen met autisme. Zij zijn het immers die het meest betrokken zijn bij hun kind en er de dagelijkse zorg voor hebben. Maar via hen richten we ons ook op grootouders, leerkrachten, jeugdwerkers en op iedereen die met kinderen met autisme omgaat. Deze kinderen zijn immers ook ‘hun’ kinderen.

We hopen dat je veel herkenning vindt in dit boek en daarmee ook erkenning voor de niet eenvoudige taak die je is toevertrouwd. We hopen dat je je kind nog beter gaat begrijpen en in hem dat unieke mensenkind blijft zien dat je van God hebt ontvangen. Jouw kind is een parel in Gods ogen.

Marieke de Reuver

NET WAT ANDERS

Tijdens je zwangerschap stond waarschijnlijk ook bij jou de vraag centraal: zal mijn kindje gezond zijn? En toen het zonder handicap of afwijking werd geboren, was je zo blij. Een pak van je hart. Jouw kindje was net zo mooi en gaaf als de meeste andere baby's. Je wist wel dat de tocht met je zoon of dochter toen pas echt begon, maar deze hobbel was genomen. Je nam je kindje misschien mee naar de doopvont of droeg het op in een dienst, en je dankte God dat Hij jullie een gezonde zoon of dochter had toevertrouwd.

Gezond?

Maar op een gegeven moment, bij de een eerder dan bij de ander, blijkt dat je kind anders is. Of beter gezegd: je kind gedraagt zich anders dan andere kinderen. Thuis, in de supermarkt, op het sportveld, op school, in de kerk. Anders ook dan jijzelf wilt of hoopt en zeker anders dan wat de samenleving gewend is en van je kind verwacht. Natuurlijk, je weet dat elk kind uniek is en alle kinderen verschillen van elkaar in gedrag, temperament en karakter. Als ouder zie je vaak al snel dat je kind net zo ongedurig is als jij, net zo koppig als zijn opa, net zo dromerig als zijn tante.

En er zijn altijd kinderen die op niemand lijken maar gewoon altijd wat dwars zijn. Elk kind heeft wel momenten of perioden van moeilijk gedrag, dus je denkt er niet direct aan dat jouw kind wel eens een autisme spectrum stoornis zou kunnen hebben. Jij niet, de juf niet en de trainer op de club ook niet. Totdat het gedrag van je kind zo veel problemen geeft dat je hulp gaat zoeken. Waarna je terecht komt op de lange weg van observaties, onderzoeken en gesprekken, met uiteindelijk de diagnose: jullie kind heeft autisme.

Vragen

De diagnose kan opluchting geven: eindelijk is er een oorzaak voor het moeilijke gedrag van je kind. Het ligt niet aan jouw manier van opvoeden dat je kind zo veel problemen veroorzaakt. Maar tegelijk zijn er de vragen en de zorgen. Hoe zal je kind zich ontwikkelen? Hoe kun je hem of haar zo goed mogelijk begeleiden? Kunnen we dit als ouders samen aan?

Vanaf nu moet je steeds uitleggen wat er aan de hand is met je kind. Daarbij moet je ook nog bedenken aan wie je het vertelt en welke voor- en nadelen het voor je kind heeft om te vertellen dat hij autisme heeft. Aan broertjes en zusjes, familie, vrienden en de leerkracht zul je het wel vertellen. Maar vertel je het ook aan de clubleider, de trainer, de artsen en de jeugdwerkers die je kind tegenkomt?¹

Jijzelf, je kind, mensen in zijn omgeving, iedereen moet nu leren omgaan met zijn stoornis, met zijn bijzondere gedrag. In de eerste plaats de broertjes en zusjes. Daarbij kun je bijvoorbeeld te maken krijgen met verschillende huisregels voor je kind met

1 www.participate-autisme.be

autisme en je andere kinderen. En misschien komt de vraag op of je andere kinderen wel genoeg aandacht krijgen. Ook is het nodig dat je met je partner in gesprek blijft en kijkt of je nog op hetzelfde spoor zit. Immers, je gaat beiden door een moeilijke tijd die veel vraagt van jullie zelf en van je relatie. Dit alles betekent topsport, iedere dag, zonder pauze.

Is het dan allemaal kommer en kwel? Zeker niet. Kinderen met autisme zijn puur in wat ze zeggen en doen. Je krijgt wat je ziet. Vaak zijn ze origineel en hebben ze verrassende ideeën. Misschien heeft ook jouw kind die bijzondere vorm van humor die je dag een gouden randje geeft. En waarschijnlijk heeft hij ook een bijzonder oog voor details, voor dingen waar anderen aan voorbij kijken. Niemand die bijvoorbeeld zo perfect kan stapelen als Shaïda: ze ziet precies hoe de jampot, het glas, het boterkuipje en de beschuitbus op elkaar passen, en het wordt een toren die nog blijft staan ook.

Maar daartegenover staan de vele moeilijke aspecten van het gedrag van je kind, omdat het steeds weer botst tussen hem en de wereld om hem heen. Omdat er zich steeds weer problemen voordoen en je zo vaak niet begrijpt waarom je kind toch 'zo moeilijk doet'.

Begrijpen helpt

Vanuit dat oogpunt is dit boek geschreven, om je te helpen je kind nog beter te gaan begrijpen, zodat je zijn gedrag makkelijker kunt accepteren en je hem beter kunt helpen bij alles wat voor hem zo moeilijk is.

In hoofdstuk 1 vind je vanuit de theorie een korte uitleg over autisme spectrum stoornissen (ASS). We hebben gekozen voor de groep kinderen met autisme zonder verstandelijke beperking. De verschillen in gedrag tussen kinderen met autisme met en zonder een verstandelijke beperking, zijn te groot om beide groepen voldoende aandacht te kunnen geven binnen dit boek.

Hoofdstuk 2 gaat in op autisme en de christelijke geloofsopvoeding. Autismе heeft invloed op alle levensgebieden en daarmee ook op de geloofsbeleving van je kind. Dat maakt dat de geloofsopvoeding anders kan verlopen dan verwacht.

In hoofdstuk 3 kom je Bram, Lotte, Kevin en Anouk tegen in allerlei situaties: thuis, op school en in de kerk/gemeente. Ze vertellen hoe zij situaties beleven, zodat we hun gedrag beter kunnen begrijpen. Ook kijken we vanuit de theorie naar de oorzaak van het gedrag van de kinderen en geven we enkele algemene tips die je hopelijk kunnen helpen om met het gedrag van je kind om te gaan. We schrijven in dit boek over kinderen in de leeftijd van 6-12 jaar, dus ook de praktijksituaties, theorie en tips zijn op deze leeftijd afgestemd.

Een ouder of opvoeder van een kind met autisme kan wel een steuntje in de rug gebruiken. We sluiten dit boek dan ook af met een bemoediging vanuit de Bijbel (hoofdstuk 4).

Wil je meer weten over autisme? Kijk eens of de boeken- en internettips achterin je verder kunnen helpen.

Autisme komt meer voor bij jongens dan bij meisjes. Daarom gebruiken we vanwege de leesbaarheid alleen 'hij' en 'hem', maar voor 'hij' en 'hem' kan natuurlijk ook 'zij' en 'haar' gelezen worden. In de praktijksituaties komen ook de meisjes volop aan het woord.

VERANDERING

Help, ik ben jarig

Kevin wordt 11 jaar en is nu helemaal tiener. Als zijn moeder wakker wordt, zit hij al op de bank televisie te kijken. De koekjes-trommel staat leeg naast hem. Als zijn moeder naar hem toe komt, roept hij snel: 'Ga wég. Niet aan me komen.' Hij houdt zijn armen afwerend voor zijn hoofd. Kevins moeder gaat toch even naast hem zitten, maar raakt hem niet aan. Geen knuffel, geen *high five*. Jammer, maar Kevin houdt er niet van. Het cadeautje dat ze samen hebben gekocht, wil hij ook niet hebben.

Voor het ontbijt heeft Kevins moeder witte broodjes gehaald, waar Kevin dol op is. Maar hij wil ze niet.

'Wat wil je dan?' vraagt zijn moeder.

'Gewoon, hetzelfde als anders,' zegt Kevin, en dat is een bakje yoghurt met cornflakes. Zonder te praten, eten ze aan tafel en lezen ze de krant. Kevin het sportgedeelte, zijn moeder de rest.

Dan zegt Kevin ineens: 'Nou, geef m'n cadeau dan.' Hij pakt zijn cadeau uit, maar bedankt niet. Hij hangt nog wat rond en is zichtbaar blij als hij naar school kan.

Als hij 's middags uit school komt, duurt het wachten op de visite lang. Gamen en drummen vullen gelukkig de tijd. Kevin vindt het leuk dat zijn oudere zussen en een paar vrienden op zijn verjaardag langskomen, maar hij wil niet dat opa en oma komen. Daarover hebben ze vorige week al een flinke discussie gehad. Kevin zei dat hij niet wilde dat opa en oma op zijn verjaardag zouden komen.

‘Maar dat kan niet, Kevin,’ reageerden zijn ouders, ‘opa en oma horen erbij, die mogen komen.’

‘Ja, maar dan moeten ze weer aan me zitten,’ zei Kevin. ‘Ze kunnen toch ook een envelop met geld sturen? Dan hoeven ze zelf niet te komen. En het is mijn verjaardag.’

‘Dat is wel zo,’ zeiden zijn ouders, ‘maar het is niet leuk voor opa en oma als ze niet mogen komen. Ze houden veel van je en dat willen ze graag laten zien door een cadeautje te geven.’

‘Nou, dan komen ze maar,’ zei Kevin, ‘maar ik ga naar m’n kamer en ik wacht wel tot ze weg zijn.’

Kevins ouders weten dat hij dat ook zeker zal doen.

Wat moeten ze doen?

De beleving van Kevin

Jarig zijn vind ik maar lastig. Ik eet ’s morgens altijd yoghurt en nu vraagt mama wat ik op een broodje wil. Waarom nu ineens een broodje? Het is toch een gewone dag, net als gisteren en morgen? En op school gaan ze voor me zingen, maar dan moet je op je stoel gaan staan. Dat vind ik zo gek. En dan moet je de klassen rond. Gelukkig mag m’n beste vriend mee, want ik weet niet waar je allemaal heen moet.

Waarom moet er eigenlijk visite komen op je verjaardag? Ze kunnen toch geld sturen, dan koop ik zelf wel wat ik wil hebben. En o ja, dan moet ik ook nog bedanken voor de cadeautjes. Dat snap ik niet. Het is toch logisch dat je cadeaus krijgt op je verjaardag? Ik ben blij als iedereen weg is en ik lekker m’n nieuwe game kan uitproberen.

Mama, waar ben je?

Elke dag haalt de moeder van Lotte haar van school. Ze wacht op het schoolplein, samen met nog veel meer ouders, tot de kinderen uit school komen, om dan met Lotte terug naar huis te wandelen. Lottes moeder kent de meeste ouders op het plein wel, en vaak staat ze bij het klimrek met een vast groepje ouders te kletsen tot de kinderen uit school komen. Vandaag wil ze echter de moeder van Sanne even iets vragen. Ze kijkt om zich heen. O, daar staat ze, vlakbij, bij de boom naast het klimrek. Ze stapt opzij en spreekt haar aan.

Na een paar minuten komen de eerste kinderen het schoolgebouw al uit. Lotte is vaak een van de eersten. Niet omdat ze veel sneller dan de anderen is, maar omdat ze meestal vergeet haar tas mee te nemen en haar jas aan te trekken.

Ja hoor, daar ziet Lottes moeder haar al naar buiten rennen. Maar na een paar passen blijft Lotte stokstijf staan, draait zich dan om en rent de school weer binnen.

Ach, denkt Lottes moeder, ze is vast weer iets vergeten, en ze praat nog even door met Sannes moeder.

Maar als de meeste kinderen al met hun vader of moeder zijn vertrokken, is Lotte er nog steeds niet. Waarom komt ze nou niet meer naar buiten? denkt haar moeder. Ik ga toch binnen maar even kijken of ik Lotte ergens mee kan helpen.

In de gang ziet ze Lottes jas nog gewoon aan de kapstok hangen, maar Lotte is nergens te bekennen. Vreemd. Dan maar even in het klaslokaal kijken.

Daar zit Lotte, hevig snikkend bij de juf op schoot.

‘Wat is er aan de hand?’ vraagt Lottes moeder ongerust.

‘Lotte dacht dat u er niet was om haar op te halen,’ antwoordt de juf.

‘Maar ik stond er al toen Lotte naar buiten kwam!’ zegt Lottes

moeder verbaasd. ‘Lotte, had je me niet gezien? Ik stond midden op het plein, bij de boom.’

‘Nee,’ huilt Lotte. ‘Je staat toch altijd bij het klimrek? En nu was je er niet!’

‘Maar de boom staat naast het klimrek. Ik stond maar twee stappen meer naar links dan anders!’

‘Nietes, je was er niet!’ roept Lotte boos en ze stormt de klas uit.

De beleving van Lotte

Ik snap het niet. Ik weet zeker dat mama er na schooltijd niet was. Ik heb nog buiten gekeken, maar ze stond er echt niet! Toen ben ik maar weer naar binnen gegaan en moest ik huilen want nu was ik helemaal alleen. Ik was bang dat mama nooit meer zou komen.

Toen mama kwam, was ik heel boos omdat ze niet buiten stond. Mama zegt dat ze er wel stond, maar ik geloof er niets van. Ze staat altijd bij het klimrek en daar was ze nu echt niet. O ja, mama zegt dat ze bij de boom stond, maar hoe kan ik dat weten? Ze hoort toch bij het klimrek te staan?

Ik zeg toch nee!

Het is zondagmorgen en Brams ouders zitten met Bram en zijn broertje Stijn aan het ontbijt. Zo meteen gaan ze met elkaar naar de kerk. Brams moeder vertelt dat ze gehoord heeft dat juf Joke de beurt heeft in de kinderdienst. Juf Joke is altijd aardig en daarom wil Bram vandaag wel mee naar de kerk.

Twintig minuten nadat de kerkdienst is begonnen, mogen de kinderen met de juf meelopen naar het zaaltje van de kinderdienst.

Stijn ziet een juf opstaan die naar de kinderen gebaart dat ze mee mogen komen.

Hé, denkt hij, die juf ken ik niet. Juf Joke is zeker ziek of zo. Hij staat op, loopt de rij uit en wacht tot Bram achter hem aan komt.

Maar Bram staat helemaal niet op, hij blijft gewoon zitten!

Stijn ziet dat zijn moeder tegen Bram zegt dat hij naar de kinderdienst mag, maar Bram schudt zijn hoofd.

De juf staat nu in het gangpad te wachten en wenkt Bram, maar hij doet net of hij haar niet ziet.

Zijn moeder fluistert iets in Brams oor. Bram kijkt haar aan en roept dan heel hard: ‘Nee!’

Iedereen in de kerk kijkt nu naar hem. Zijn vader zegt ook iets tegen Bram, maar Bram begint nu te gillen: ‘Nee, ik zeg toch nee!’

De dominee stopt met praten en kijkt nu ook naar Bram.

O, denkt Stijn bang, dit is niet goed. Straks wordt iedereen boos.

Zijn moeder gaat staan en wil Bram bij de hand pakken, maar Bram trekt zich boos los en roept: ‘Blijf van me af!’ Nu wordt zijn moeder ook boos en ze trekt Bram aan zijn arm mee de rij uit.

Stijn loopt maar snel de kerkzaal uit, want hij schaamt zich nu echt. Achter zich hoort hij hoe zijn moeder Bram door het gangpad de kerkzaal uit sleept, terwijl Bram schreeuwend om zich heen slaat.

De beleving van Bram

Elke zondag moeten we naar de kerk. Dat zou niet zo erg zijn als we maar niet steeds andere juffen en meesters in de kinderdienst hadden. Op school heb ik gewoon één meester, maar in de kinderdienst hebben we twee juffen en een meester! Niet allemaal tegelijk, maar om de beurt. In de kinderdienst gaat het dus elke keer anders. Ik

raak er steeds helemaal van in de war. En ik weet ook niet altijd van tevoren wie er zal zijn. Dat vind ik niet leuk, want dan weet je nooit vooraf hoe het zal gaan.

Maar vanmorgen was het nog erger: er stond opeens een vreemde juf op. Daar schrok ik van, zeg! Ik dacht: nou ga ik echt niet mee. Die juf ken ik niet, dus dan weet ik helemaal niet hoe de kinderdienst gaat. Maar mama zei dat ik toch moest gaan. Ja, toen werd ik natuurlijk boos, want ze snapt toch wel dat ik niet meega met iemand die ik niet ken?

De theorie achter de praktijk

Uit de verhalen komt naar voren dat kinderen met autisme moeite kunnen hebben met veranderingen, of dit nu thuis, op school of in de kerk/gemeente is. Voor jou als ouder, maar ook voor andere volwassenen, is dit vaak lastig te begrijpen. Waardoor leiden ogenschijnlijk kleine veranderingen tot grote woedeaanvallen? Wat is het dat je kind zo van slag maakt?

Een kind met autisme is meer gericht op het waarnemen van losse details dan op het geheel. Lotte ziet haar moeder over het hoofd, omdat ze niet bij het klimrek staat maar een paar stappen opzij. Het klimrek wordt door Lotte niet gezien als onderdeel van het schoolplein. Dus als ze haar moeder niet bij het klimrek ziet staan, kijkt ze niet verder over het plein of haar moeder misschien ergens anders staat.

Doordat de aandacht op details is gericht, heeft een kind veel moeite om het overzicht te houden. Om het overzicht te verbeteren, is structuur nodig. Vaste routines of patronen helpen kinderen om die structuur aan te brengen. Op deze manier wordt

de wereld overzichtelijk en beheersbaar. Je kind krijgt een gevoel van controle en heeft niet steeds het gevoel op z'n hoede te moeten zijn omdat er onverwachte dingen kunnen gebeuren. Op deze manier kan het beter omgaan met veranderingen die lastig zijn om te begrijpen. Op het moment dat een situatie verandert of een nieuwe situatie zich voordoet, valt de structuur en daarmee het gevoel van controle weg. De wereld wordt onveilig. Dit kan bij je kind leiden tot paniek, angst, woede of driftbuien. Kevin raakt daarom van slag op z'n verjaardag als de vaste gewoontes anders zijn en Bram schrikt behoorlijk als hij onverwacht met een onbekende juf naar de kinderdienst moet.

Om angst en woede te verminderen, kun je proberen om regelmatig en vaste gewoontes aan te houden. Ouders, leerkrachten en andere volwassenen kunnen structuur aanbrengen om de wereld overzichtelijker te maken. Ook kun je extra aandacht besteden aan komende veranderingen en kun je je kind daarbij begeleiden. Het is echter niet mogelijk om iedere verandering voor te zijn en je zult vaak meemaken dat je kind toch weer van slag raakt terwijl je het niet had verwacht. Zoals Lottes moeder die niet had kunnen bedenken dat Lotte haar niet zou zien staan.

Wat verder bij de discussie tussen Kevin en zijn ouders nog meespeelt, is zijn logische, doelmatige manier van denken. Vaak kiest een kind met autisme de, in zijn ogen, effectiefste oplossing. Als Kevins ouders aangeven dat opa en oma toch wel op Kevins verjaardag horen te komen, heeft Kevin daar al een oplossing voor: opa en oma kunnen zijn verjaardagsgeld gewoon opsturen. Dat is voor hem de meest logische oplossing. Waarom zijn ouders deze gedachtegang niet delen, begrijpt hij niet. Daarom blijft hij volharden in zijn weigering om opa en oma te laten komen.

Enkele algemene tips

- Houd er rekening mee dat alles wat ook maar iets anders gaat dan je kind gewend is, voor problemen kan zorgen. Zelfs het anders neerzetten van de bank en stoelen in de woonkamer kan wekenlang voor moeilijk gedrag bij je kind zorgen. Bedenk dat je kind zich niet aanstelt maar dat hij zich even niet veilig voelt in zijn vertrouwde omgeving.
- Bereid veranderingen die je zelf gaat aanbrengen met je kind voor. Vertel hem bijvoorbeeld al een tijd van tevoren dat jullie een andere auto gaan kopen. Zo kan je kind er langzaam aan wennen en zal het voor hem iets minder onverwachts komen.
- Maak een dag-, week- of maandkalender met daarop alle activiteiten die je kind in die periode zal gaan doen of waarmee hij te maken krijgt. Dit kun je zo specifiek doen als nodig is. Elke ochtend kun je met je kind op de kalender kijken hoe de dag zal gaan verlopen. Als er veranderingen in het dagprogramma zullen optreden, pas dit dan aan op de kalender zodra je dit weet.
- Plan niet te veel activiteiten op één dag. Houd het overzichtelijk. Je kind heeft er waarschijnlijk behoefte aan om tijd te hebben voor zichzelf.
- Voor sommige kinderen helpt het om bepaalde handelingen te visualiseren, zichtbaar te maken. Als dit voor jouw kind geldt, kun je ervoor kiezen om het dagelijkse programma met pictogrammen aan te geven, bijvoorbeeld de volgorde van het 'opstaan-ritueel'. Ook kun je pictogrammen of plaatjes gebruiken om bepaalde gebeurtenissen te visualiseren. Er zijn echter ook kinderen voor wie dit juist verwarrend werkt. Voor hen kun je plaatjes beter achterwege laten en het programma opschrijven.

- Vraag leerkrachten, familieleden en jeugdwerkers van de kerk/gemeente om je op tijd in te lichten over veranderingen, zodat je deze met je kind kunt bespreken en je hem erop kunt voorbereiden.
- Bijzondere dagen als een verjaardag, Sinterklaas, Kerst of vakantie zijn voor je kind met autisme moeilijk. Probeer hem erop voor te bereiden door zo nu en dan al iets te vertellen over wat hij kan verwachten. Koop eventueel samen de cadeautjes voor zijn verjaardag, Sinterklaas of Kerst als dit de spanning vermindert. Vertel dat Sinterklaas niet bestaat als je merkt dat je kind bang wordt van de verhalen over Sint en zijn Pieten.
- Het kost tijd, maar kinderen met autisme kunnen leren om met bijzondere dagen en situaties om te gaan. Blijf de verwarrende situaties van tevoren bespreken, ook al is het voor de zoveelste keer. Uiteindelijk weet je kind wat hij kan verwachten en neemt de spanning rond bijzondere dagen en situaties af.
- Heb geduld met het aanleren van nieuwe vaardigheden. Elke nieuwe vaardigheid is in wezen een verandering ten opzichte van het bekende. Dat geldt voor de dagelijkse vaardigheden als aankleden, maar ook voor nieuwe lesstof op school. Misschien leert jouw kind vooral door te kijken en wil hij niet oefenen. Misschien stapt hij op een keer ineens op de fiets en rijdt weg, zonder ooit geoefend te hebben.